

Laki

rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain (1015/2005) 5 ja 7 a §, 12 §:n 2 momentti ja 23 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 7 a § laissa 763/2025 sekä 12 §:n 2 momentti ja 23 §:n 2 momentti laissa 680/2015,
muutetaan 1 §:n 1 momentti, 6 ja 7 §, 8 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentti, 11 §, 12 §:n 3 ja 4 momentti, 12 a §, 12 b §:n 2 momentti, 14 §:n 3 momentti, 16 §:n 2 kohta, 20 §:n 1 ja 2 momentti, 22 §, 23 §:n 1 momentti ja 25 §, sellaisina kuin niistä ovat 7 §, 8 §:n 1 momentin johdantokappale ja 2 momentti, 11 §, 12 §:n 4 momentti, 12 a §, 12 b §:n 2 momentti, 14 §:n 3 momentti, 16 §:n 2 kohta, 20 §:n 1 ja 2 momentti ja 23 §:n 1 momentti laissa 680/2015 sekä 12 §:n 3 momentti laissa 966/2024 sekä *lisätään* 15 §:ään uusi 2 momentti, 16 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 680/2015, uusi 2 momentti, 20 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 680/2015, uusi 4 momentti ja lakiin uusi 21 a § seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Rikosasioiden sovittelulla (*sovittelu*) tarkoitetaan tässä laissa maksutonta palvelua, jossa rikoksesta epäillylle ja rikoksen uhrille järjestetään mahdollisuus puolueettoman sovittelijan välityksellä kohdata toisensa luottamuksellisesti, käsitellä rikoksesta sen uhrille aiheutuneita henkisiä ja aineellisia haittoja sekä pyrkiä omatoimisesti sopimaan toimenpiteistä niiden hyvittämiseksi. Tätä lakia sovelletaan myös alle 15-vuotiaisiin rikollisesta teosta epäiltyihin henkilöihin.

6 §

Neuvottelukunta

Sovittelun valtakunnallisen kehittämisen tueksi ja yhteistyön edistämiseksi oikeusministeriön yhteydessä voi toimia valtioneuvoston asettama neuvottelukunta. Tarkemmat säännökset neuvottelukunnan nimestä, tehtävistä, asettamisesta, jäsenistä ja toiminnan järjestämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Palvelujen järjestämisvelvollisuus

Oikeuspalveluvirasto on velvollinen järjestämään sovittelutoiminnan siten, että palvelua on saatavissa asianmukaisesti toteutettuna koko maassa. Järjestämisvelvollisuus sisältää sovittelun ohjauksen, seurannan ja kehittämisen.

HE 200/2025 vp
LaVM 5/2026 vp
EV 25/2026 vp

8 §

Palvelujen tuottaminen

Palvelut voidaan tuottaa siten, että Oikeuspalveluvirasto tekee:

Jollei palveluja saada jollakin alueella tuotetuksi 1 momentin mukaisesti, Oikeuspalveluviraston tulee tuottaa alueen palvelut palkkaamansa henkilöstön avulla tai muulla sopivaksi katsomallaan tavalla.

11 §

Täydennyskoulutuksen järjestäminen

Oikeuspalveluviraston tulee huolehtia sovittelutoimintaan osallistuvilla henkilöillä tarkoitettua täydennyskoulutuksen järjestämisestä valtakunnallisesti ja alueellisesti.

12 §

Valtion varoista maksettava korvaus

Oikeuspalveluvirasto maksaa korvauksen ennakkona 8 §:n 1 momentissa tarkoitetuille palveluntuottajille. Jaon perusteena ovat palveluntuottajien toimialueiden asukasluku, pinta-ala ja rikollisuustilanne varainhoitovuotta edeltänyttä vuotta edeltäneen vuoden lopussa. Asukaslukuun käytetään väestötietojärjestelmän vuositilastoa, pinta-alaalukuna Maanmittauslaitoksen vuositilastoa maa-alueen ja makean veden alueen pinta-alasta ja rikollisuuslukuna vuositilastoa poliisin tietoon tulleista rikoslaissa rangaistaviksi säädettyistä rikoksista. *Varainhoitovuodella* tarkoitetaan tässä laissa sitä kalenterivuotta, jolle korvaus on myönnetty. Oikeuspalveluvirasto vahvistaa päätöksellään palveluntuottajan lopullisen korvauksen, joka on enintään sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneiden todellisten kustannusten suuruisen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 3 momentissa tarkoitettua korvauksen määräytymisestä sekä korvauksen maksamisesta Oikeuspalveluvirastolle 8 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa.

12 a §

Kustannuksia koskevan selvityksen antaminen sekä valtion varoista maksetun korvauksen palautus ja uudelleen jakaminen

Palveluntuottajan on annettava vuosittain Oikeuspalveluvirastolle edeltänyttä varainhoitovuotta koskeva selvitys sovittelutoiminnan järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä palautettava käyttämättä jäänyt osa 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua korvauksesta.

Oikeuspalveluvirasto voi jakaa palautunutta määrärahaa sellaisille palveluntuottajille, joiden saama korvaus on ollut aiheutuneisiin kustannuksiin nähden liian pieni. Palautuneesta määrärahasta ja sen uudelleenjaetusta osuudesta toimitetaan tieto oikeusministeriöön.

Tarkempia säännöksiä kustannuksia koskevan selvityksen sisällöstä ja antamisesta, korvauksen palauttamisesta ja uudelleen jakamisesta sekä 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta oikeusministeriöön voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

12 b §

Valtionavustuslain soveltaminen

Edellä 1 momentissa viitatuissa säännöksissä tarkoitettuna valtionavustuksen saajana pidetään tässä laissa palveluntuottajaa ja valtionapuviranomaisena Oikeuspalveluvirastoa.

14 §

Sovittelupaikka

Jollei sovittelutoimistojen välillä päästä yksimielisyyteen siitä, mikä 1 momentissa tarkoitetuista toimistoista ottaa sovittelua koskevan aloitteen käsiteltäväkseen, Oikeuspalveluvirasto määrää, mikä sovittelutoimisto käsittelee aloitteen.

15 §

Sovittelun edellytysten selvittäminen ja sovittelusta päättäminen

Sovittelutoimistolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada sovittelualoitteen tehneeltä poliisi- ja syyttäviviranomaiselta sekä muulta sovittelualoitteen tehneeltä viranomaiselta sovittelun edellytysten arvioimiseksi välttämättömät tiedot. Tiedonsaantioikeus koskee myös sovittelun edellytysten arvioimiseksi välttämättömiä rikosepäilyä koskevia tietoja.

16 §

Sovittelumenettelyyn liittyvät sovittelutoimiston tehtävät

Kun sovittelutoimisto on ottanut asian soviteltavakseen, sen tulee:

2) hankkia salassapitosäännösten estämättä sovittelua varten välttämättömät asiakirjat osapuolten suostumuksella poliisi- tai syyttäviviranomaiselta, tuomioistuimelta taikka muilta tahoilta;

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun suostumuksen edellytyksiin sovelletaan luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) 7 artiklaa.

20 §

Salassapito ja vaitiolovelvollisuus

Palveluntuottajaan sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sen suorittaessa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Myös sovittelutehtävää koskevaan muun kuin sovittelutoimistoon palvelussuhteessa olevan sovittelijan vaitiolovelvollisuuteen ja hänen hallussaan olevan asiakirjan salassapitoon sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:ssä säädetään, sovittelutoimisto päättää tiedon antamisesta sovitteluun liittyvästä asiakirjasta, joka on sovittelijan tai sovittelutoimiston hallussa. Sovittelutoimiston oikeuteen antaa Oikeuspalveluvirastolle tieto salassa pidettävästä asiakirjasta sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 29 §:ää.

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 28 §:ssä säädetään luvan antajasta, luvan tietojen saamiseen valtakunnallisesta sovittelutoimistojen käytössä olevan tietojärjestelmän tietovarannosta antaa Oikeuspalveluvirasto.

21 a §

Palveluntuottajan palveluksessa olevan henkilöstön ja sovittelijan vastuu

Sovittelijaan ja palveluntuottajan palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tässä laissa tarkoitettuja sovittelua koskevia tehtäviä. Vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

22 §

Sovittelun järjestämisestä tehtyä sopimusta koskevan riidan käsittely

Sovittelutoiminnan järjestämisestä 9 §:n mukaisesti tehtyä sopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiaina hallinto-oikeudessa. Menettelystä hallintoriita-asiassa säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

23 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa.

25 §

Asiakirjojen maksuttomuus

Sovittelutoimistolla on oikeus saada maksutta 15 §:n 2 momentissa ja 16 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut asiakirjat.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sovitteluun kuuluvat tehtävät siirtyvät tämän lain voimaan tullessa Oikeuspalveluvirastolle. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa tämän lain mukaisia Oikeuspalveluvirastoon siirrettäviä tehtäviä hoitavien työsopimussuhteisten työntekijöiden asemaan sovelletaan valtion virkamieslain (750/1994) 5 a ja 5 c §:ää. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta Oikeuspalveluvirastoon siirtyvien työsopimussuhteisten työntekijöiden palvelussuhdelaji muuttuu virkasuhteeksi lain voimaan tullessa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa vireillä olevat sovitteluun kuuluvat asiat, tehdyt sopimukset ja sitoumukset sekä niistä johtuvat oikeudet ja velvollisuudet siirtyvät tämän lain

voimaan tullessa Oikeuspalveluvirastolle, jollei sopimusten tai sitoumusten sisällöstä muuta johdu.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen oikeudet ja velvollisuudet sovittelua koskevissa asioissa lakkaavat tämän lain voimaan tullessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vastaa kuitenkin kaikista velvoitteista, jotka aiheutuvat sen toiminnasta ennen tämä lain voimaantuloa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen omistusoikeus sovittelutoimistojen käytössä olevaan valtakunnalliseen tietojärjestelmään ja siihen liittyvät velvollisuudet siirtyvät Oikeuspalveluvirastolle tämän lain voimaan tullessa. Jos kuitenkin palvelun jatkuvuuden turvaaminen edellyttää ja Oikeuspalveluvirasto vaatii, tietojärjestelmän omistusoikeus ja velvollisuus huolehtia järjestelmän välttämättömästä ylläpidosta säilyvät Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella kohtuullista korvausta vastaan lain voimaantulon jälkeen, kuitenkin enintään kaksi vuotta.

Päätökseen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, haetaan muutosta tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Tämän lain voimaan tullessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyyn muutoksenhaussa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Jos tuomioistuin kumoaa päätöksen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, ja palauttaa asian kokonaisuudessaan uudelleen käsiteltäväksi, asia käsitellään ja ratkaistaan tämän lain mukaisesti.

Rikosasioiden sovittelun neuvottelukunta jatkaa toimikautensa loppuun asti siinä kokoonpanossa kuin valtioneuvosto on sen 31 päivänä heinäkuuta 2025 tekemällään päätöksellä asettanut.

Helsingissä 24.4.2026

Tasavallan Presidentti

Alexander Stubb

Oikeusministeri Leena Meri